

Hoàng Vũ Đông Sơn

TẮT BẬT TÌM DÊ

Người là người Dê là dê. Người có năm bẫy đứng, dê cũng có năm bẫy loài. Chẳng còn gì phải bàn cãi cho tốn hơi nhọc sức. Nhưng vì “liên đới xã hội” Người phải sống với Dê, Dê phải sống với Người. Đó là sự tương hỗ vui buồn sướng khổ hành hạ nhau.

Chuyện Dê dưới đây có được kể là một bài học hay không xin tùy.

*

**

Nhà lối xóm của Dương Chu có chú Dê Đực khỏe mạnh đang truyền giống tốt. Nó sấu đời sao đó lại húc tung vách chắn tường che ra ngoài giang hồ be-be tự do.

Ông chủ Dê đã sai tất cả người nhà và quân đòi đầy tớ đi kiếm mãi vẫn chưa được. Ông ta sang nhà Dương Chu mượn thêm mấy người học trò đi kiếm giúp.

Dương Chu có ý không bằng lòng về sự lợi dụng hơi quá đáng tình làng nghĩa xóm của ông ta nhưng vẫn phải nhường anh học trò lớn theo ông chủ Dê với lời dặn:

“Các con đi giúp người ta là tự đặt mình dưới quyền sai xử của người ta. Không được sáng kiến tối kiến gì. Các con đi trước tiên và về sau cùng.”

Tiến học trò đi làm chuyện ruồi bu vừa về đến nhà đã có khách. Khách vừa là bạn vừa là “phụ huynh học sinh” ngạc nhiên hỏi:

“Sao trường lớp lại vắng như bãi tha ma về đêm thế này? Bộ nhà Thầy chán học trò hay học trò chán nhà Thầy đã bỏ đi du thủ du thực hết rồi?”

Dương Chu cười khanh khách một hơi dài, lắc đầu rồi lại tiếp tục cười tiếp không trả lời.

Người khách bực mình lên tiếng:

“Tôi hỏi nhà Thầy có hay không cũng phải trả lời. Sao cứ nhe răng trắng ớn ra cười mãi như là phát rồ lên như thế hả?”

Dương Chu mời khách ngồi ngay tại án thư uống nước rồi chậm rãi kể lại đầu cua tai nheo cái sự vụ trường hoang lớp vắng hôm nay.

Ông khách hầm hập đập mạnh tay xuống án thư làm nước bắn tung tóe vào cả cuốn Đạo Đức Kinh ướt đầm. Ông nói:

“Láo! Quân láo xược. Nó dám bắt các cao sĩ tương lai đi làm cái việc cùng mần cắc kè, việc mạt hạng là tìm Dê. Tôi phải hỏi cho ra nhẽ mới được.”

“Việc của tôi, ngựa gì đến ông? Hỏi thì tôi đã hỏi rồi.”

“Nhà Thầy hỏi ông ta những gì?”

“Tôi đã hỏi ông ta rằng: Sao! mất một con Dê Đực mà cho cả tá người bỏ công bỏ việc đi kiếm mãi, bây giờ lại muốn kiếm thêm mãi à?”

Ông ta trả lời:

“Thưa Tiên sinh vì đường lắm ngã ba.”

Đến tối mịt đoàn người đi kiếm Dê trở về. Dương Chu hỏi qua rào:

“Đã kiếm thấy Dê chưa ông?”

“Chưa!”

“Chỉ có mỗi con Dê Đực mà một lũ người kiếm mãi, kiếm suốt hai ngày cũng không thấy. Có phải chúng toàn là bọn ăn hại đái nát, lưỡi biếng không?”

“Thưa Tiên sanh không phải vậy. Mọi người đều hết lòng hết sức, nhất là các Thầy Khóa bên trường. Dưới sự chỉ đạo của tôi, không đứa nào dám có ý kiến ý ong gì. Cứ rầm rập thi hành. Tôi chia ra nhiều toán nhỏ đi cùng khắp. Chính tôi cũng dẫn đạo một toán. Toán nào cũng vậy, cứ đi một thôi lại gặp ngã ba, rồi lại ngã ba, ngã ba ... thành thử không biết Dê đi đường nào nên chẳng kiếm được. Đành về không.

*

**

Với kết cuộc không hay của nhà lối xóm. Dương Chu nói mãi cái chuyện “Tử viết” thiên cao địa viễn đã nhàm. Dương Chu đang bí đề tài thuyết giảng có ý nghĩa thực tế như sinh. Thầy vợ được mừng lắm.

Sáng hôm sau thầy ngồi sau bàn đọc. Học trò dâng trà. Thầy cầm cả ấm lên tu một hơi dài khoái trá rồi ho vài tiếng, ề một tiếng háng giọng rồi nói với lũ học trò lớn nhỏ:

“Các con đều thấy việc đi kiếm Dê Đực của lối xóm ta rồi đấy. Đành rằng con Dê Đực to khỏe có cái cho đàn Dê Cái cần phải có hàng ngày. Nhưng việc làm của ông Chủ Dê nó vừa nhiều khê vừa bầy hầy lại tào lao chi để loạn cả lên. Dê Đực này mất vì cọp tha sói bắt, vì bị cắt tiết thì thay con khác. Đến như mình quân hiền đế mà tử mị cũng có người thay thế ngay. Vì “Nước không thể một ngày không có Vua”. Xá gì một con Dê Đực? Bây giờ các con lần lượt cho Thầy biết nhận xét của riêng mình về việc này.”

Anh trưởng tràng tuổi lớn nhất đám là đứa con của đồng nội mới phát lên nhờ cái cách xin thưa:

“Bẩm sư phụ, mất Dê Đực là của đau con sót. Phải bỏ đi các ngã để tìm là chính đáng. Vì: Dê Đực khỏe mạnh truyền giống tốt; Dê Đực bán đi sẽ được nhiều tiền; Dê Đực làm thịt ra, cả năm bảy chục người được ấm chân răng. Với tối thiểu ba điều lợi con đơn cử. Thưa sư phụ, ông Chủ Dê đi tìm Dê là có lôgích là ... là đúng ạ.”

Anh phó trưởng tràng con nhà buôn đang phát đạt ở chợ coi như đã đăng ký phát biểu. Anh ta nói:

“Thưa sư phụ, con nghĩ chẳng cần tìm kiếm làm chi. Ông chủ Dê thiếu gì cách lấy lại giá trị về mặt ‘kinh tế’ của con Dê Đực ấy. Theo con, thứ nhất: Bất thằng Chăn Dê phải thường nếu nó có ruộng vườn trả nợ, còn như khố rách áo ôm thì bắt ở đờ không công để trừ vào giá trị con Dê. Thứ hai: bắt tất cả con đòi đầy tớ trong nhà làm thêm giờ, làm ngày không đủ, tranh thủ làm đêm, làm thêm chủ nhật. Nếu tạo được thói quen ấy, ông Chủ sẽ có tiền mua cả trăm cả ngàn con Dê Đực to khỏe ấy chứ. Thứ ba: Còn thấy hai việc con thưa ở trên có gì gàng quải thì tổng hết tụi nó ra biên cương buôn trốn thuế hàng từ Thổ Phồn, Tây Trúc, Lão Qua, Tây Hạ... đưa qua. Nếu những ngày không mua tranh bán cướp được thì bắt chúng nó đi làm cửi vạ, ông chủ thu lấy tiền công. Bấm việc nào cũng có lợi hơn là đi tìm đi kiếm con Dê Đực chết toi.”

Dương Chu giận đến nghẹn thở. Tu một hơi trà nữa cho cơn giận chui xuống ruột non ruột già xong, vẫn hỏi:

“Còn trò nào có ý kiến nữa không? Nếu không còn nhận xét góp ý phê bình và chứng minh bằng thực tế nữa thì chấm dứt mục này. Thầy rất mừng là trường ta, tương lai sẽ có hai quan Đại Phu mà có thể là Tam Công nữa chưa biết chừng. Trường Tràng sẽ có đặc tài để trông coi về nông lâm ngư nghiệp. Phát triển vườn ao chuồng khắp đất nước cho chỗ nào cũng nồng nặc mùi vị quê hương. Còn phó trưởng tràng có nhãn giới đặc biệt về doanh thương. Nếu được đặc trách về nội ngoại thương cùng với việc buôn gian bán lận, cách xoay sở làm ra lợi lộc rất ư lạnh lùng nên chỉ có ăn chứ không có thua. Vua nào nước nào mời được hai anh giúp là nước đó sẽ thấy ngay kết quả (!). Thôi! Bây giờ Thầy cho các trò nghỉ giải lao, hai khắc rưỡi. Tha hồ đánh đĩnh đánh đáo, các trò lớn có thể ra bờ ao coi người ta vớt bèo. Nhớ lúc trước khi vào lớp, lớn bé phải rửa tai, ngoáy tai cho thật sạch.”

*

**

Vừa hết khắc rưỡi giải lao. Học trò lục đục trở vào lớp học tiếp. Đưa vào sớm nhất đã thấy Thầy ngồi chống một tay lên đờ cầm, dáng thật buồn, thật ưu tư. Chờ lớp ổn định im phăng phắc. Thầy thuyết giảng:

“Sự học, việc học suốt đời của sĩ nhân trong thiên hạ như đi trên đường cứ gặp ngã ba rồi lại ngã ba, ngã ba ... phải định hướng để tiến tới đạt mục tiêu, đạt hiệu quả cho thật đắc cú. Học mà học bá láp, nay dzí dzầu cái này một tí, mai ù ơ cái kia một tẹo để đến nổi từ đâu... trở xuống, từ cuống... trở lên đều lơ mơ, lại cộng với những thói hư tật xấu đã thâm căn cố đế ở gia đình thì tử mị sớm như Thầy Nhan Uyên lại hóa hay. Các con phải biết: ‘Sự học như đi thuyền trên nước ngược, không tiến ắt lùi’. Đây là cái học đi vào chánh đạo. Còn cái học lạc vào tà đạo, mà chằm chệ ngồi ghé

Vua, Quan ậm ọe xét xử việc dân việc nước là nhấn dân ấy nước ấy xuống 18 tầng địa ngục.

Các con nhớ lấy!

□

